

ส่วนที่ 1

ปัญหาสุขภาพและความต้องการบริการสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ: การศึกษานำร่อง

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานำร่องปัญหาสุขภาพและความต้องการดูแลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในด้านการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การดูแลรักษา และการฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้สูงอายุในชุมชน กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจงจากผู้สูงอายุ ผู้เกี่ยวข้องที่เป็นสมาชิกในครอบครัวผู้สูงอายุ ผู้ดูแลและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) จากชุมชนในจังหวัดสงขลา ปัตตานี และนราธิวาส ประกอบด้วยผู้สูงอายุ 30 คน เป็นเพศชาย 9 คน เพศหญิง 21 คน อาศัยในเขตเมืองและชนบท เขตละ 15 คน สมาชิกในครอบครัว ผู้ดูแล ผู้สูงอายุและอสม. จำนวน 22 คน อาศัยในเขตเมือง 10 คน เขตชนบท 12 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แนวคำถามเจาะลึก และประเด็นสนทนากลุ่ม ซึ่งได้พัฒนาจากกรอบแนวคิดทฤษฎี ความต้องการบริการสุขภาพ เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการทำ Focus group และสัมภาษณ์เจาะลึกร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เริ่มทำพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการอ่านและทบทวนข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการบันทึกและการถอดเทป หลายๆ ครั้ง เพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาในภาพรวม การจัดกลุ่มคำ แปลความหมายของกลุ่มคำ การจัดข้อหลักและการสร้างข้อสรุป ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุที่พบบ่อยเรียงตามลำดับคือ ปวดข้อและปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ความดันโลหิตสูง เบาหวาน ตามัว เวียนศีรษะ เป็นลม หลงลืม นอนไม่หลับ เหนื่อยง่าย หูตึง ไขมันในเลือดสูง ท้องผูก อัมพฤกษ์ แผลในกระเพาะอาหาร ไข้เลือด และชาปลายมือปลายเท้า ความต้องการบริการสุขภาพ ผู้สูงอายุและผู้ดูแลส่วนใหญ่ มีความต้องการการดูแลรักษามากกว่าด้านอื่นๆ ในการเข้าพักรักษาตัวในโรงพยาบาลของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุต้องการให้บุตรหลานหรือผู้ดูแลมาเฝ้า แต่การมาเฝ้าของครอบครัวที่ยากจนจะมีปัญหาในเรื่องค่าใช้จ่าย ในด้านสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุมีความต้องการและสนใจที่จะทราบข้อมูลและความรู้เพื่อดูแลตนเองผ่านทางสื่อโทรทัศน์มากที่สุด นอกจากนี้ผู้สูงอายุต้องการการออกกำลังกายและเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ส่วนด้านการป้องกันโรคผู้สูงอายุและผู้เกี่ยวข้องต้องการให้รัฐจัดบริการตรวจโรคที่จำเป็นและพบบ่อยในผู้สูงอายุพร้อมๆ น้อยปีละครั้ง ส่วนความต้องการด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ให้ข้อมูลไม่ได้กล่าวถึงอย่างชัดเจน

คำสำคัญ: ปัญหาสุขภาพ , ความต้องการบริการสุขภาพ , ผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 2

ความต้องการบริการสุขภาพของผู้สูงอายุและครอบครัวใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้*

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการบริการสุขภาพและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของ ผู้สูงอายุและครอบครัวใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุ จำนวน 396 ราย ที่สุ่มเลือกจากผู้สูงอายุใน 5 จังหวัด และสมาชิกในครอบครัวของผู้สูงอายุที่ทำหน้าที่ดูแลและใกล้ชิดกับผู้สูงอายุ จำนวน 396 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ แบบแบบสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสุขภาพและความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน แบบสัมภาษณ์การรับรู้ด้านจิตสังคม แบบสัมภาษณ์พฤติกรรมสุขภาพ แบบสัมภาษณ์ความต้องการบริการสุขภาพ แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกในครอบครัว แบบสัมภาษณ์การรับรู้ของญาติต่อภาวะจิตสังคมของผู้สูงอายุ แบบสัมภาษณ์ความต้องการของสมาชิกในครอบครัวต่อการบริการสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า

1. ผู้สูงอายุและครอบครัวมีความต้องการต่อบริการสุขภาพที่คล้ายคลึงกัน แต่ครอบครัวมีความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุ บริการด้านการส่งเสริมสุขภาพที่ทั้งผู้สูงอายุและครอบครัวต้องการในระดับมาก ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนสำหรับผู้สูงอายุ การปฏิบัติธรรมและข่าวสารสุขภาพทางโทรทัศน์ สำหรับด้านป้องกันโรค ได้แก่ การตรวจสุขภาพประจำปี คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้วิตามินและอาหารเสริม การปรับปรุงที่อยู่อาศัย บริการด้านการศึกษา ได้แก่ การมีแพทย์และพยาบาลมาให้บริการตรวจรักษาที่สถานอนามัย การมีบริการตรวจรักษาที่บ้าน มีร้านขายยาและแพทย์แผนโบราณในหมู่บ้าน สำหรับบริการด้านฟื้นฟูสมรรถภาพที่ต้องการระดับมาก ได้แก่ การสอนสมาชิกในครอบครัวทำกายภาพบำบัดให้ผู้สูงอายุ การมีบริการกายภาพบำบัดที่บ้าน และยานพาหนะรับส่งระหว่างบ้านและสถานบริการ

2. ปัจจัยที่ความสัมพันธ์กับความต้องการของผู้สูงอายุต่อบริการสุขภาพโดยรวม ในสมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ได้แก่ พฤติกรรมสุขภาพ จำนวนอาการไม่สบาย การยังคงประกอบอาชีพ และการนับถือศาสนาอิสลาม ปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์ทางบวกและอธิบายความแปรปรวนของความ ต้องการของผู้สูงอายุได้ร้อยละ 11, 5, 3 และ 3 ตามลำดับ กล่าวคือ ผู้สูงอายุที่มีคะแนนพฤติกรรมสุขภาพสูง จำนวนอาการไม่สบายมาก ยังคงประกอบอาชีพ และนับถือศาสนาอิสลาม มีแนวโน้มที่จะมีความต้องการบริการสุขภาพสูง

3. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความ ต้องการของครอบครัวต่อบริการสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ในสมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ได้แก่ พฤติกรรมสุขภาพและจำนวนอาการไม่สบายของผู้สูงอายุ การศึกษาที่สูงกว่าประถมศึกษาของครอบครัว และความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันค่อนเองของ ผู้สูงอายุ ปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์ทางบวกและอธิบายความแปรปรวน ความต้องการของครอบครัว ได้ร้อยละ 9, 8, 5 และ 2 ตามลำดับ กล่าวคือ สมาชิกในครอบครัวผู้สูงอายุที่มีคะแนนพฤติกรรมสุขภาพสูง จำนวนอาการไม่สบายมาก และมีคะแนนความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันค่อนเองสูง ประกอบกับการศึกษาของตนเองสูงกว่าประถมศึกษาจะมีแนวโน้มที่จะมีความต้องการบริการสุขภาพสูง

ผลการวิจัยให้ข้อเสนอแนะการจัดการบริการสุขภาพที่ครอบคลุมและสนองความต้องการของผู้สูงอายุและครอบครัว และสะท้อนลักษณะกลุ่มผู้สูงอายุและครอบครัวที่แสดงความต้องการบริการสุขภาพมาก

คำสำคัญ ความต้องการบริการสุขภาพ ผู้สูงอายุ ครอบครัว